

EEN ECODORP IN DE ZAA NSTREEK, NUT EN NOODZAAK.

Inhoud:

Samenvatting.

1. Doel van deze Nut en Noodzaak.
2. Definities.
  - 2.1 Definitie Eco aan de Zaan.
  - 2.2 Definitie Ecodorp. Algemeen.
  - 2.3 Definitie Ecodorp volgens Eco aan de Zaan.
3. Visie Eco aan de Zaan.
  - 3.1 Het waarom van een visie.
  - 3.2 Visie Eco aan de Zaan.
  - 3.3 De visie toegepast.
4. Werkwijze.
  - 4.1 Werkwijze algemeen.
  - 4.2 Rechtsvorm.
  - 4.3 Financiële constructie.
5. Contouren van de Noodzaak.
  - 5.1 Contouren.
  - 5.2 Harde Cijfers.
  - 5.3 Totaliteit.
  - 5.4 Harde noodzaak.
  - 5.5 Energie.
  - 5.6 Economie.
  - 5.7 Sociale cohesie en participatiemaatschappij.
  - 5.8 Voedselvoorziening.
  - 5.9 Baten van het groen.
  - 5.10 Het belang van speelruimte.
6. De meerwaarde van een ecodorp.
  - 6.1 De meerwaarde.
  - 6.2 Meewerken aan energieneutraliteit.
  - 6.3 Regelluwe zone.
  - 6.4 Ecologisch en duurzaam bouwen.
  - 6.5 Inspiratie en educatie.
  - 6.6 Visitekaartje van een duurzame gemeente.
  - 6.7 Stimuleren lokale economie.
  - 6.8 De baten van het groen.
  - 6.9 Werkgelegenheid en re-integratie
  - 6.10 Vakantie voor laagste inkomens.
  - 6.11 Denktank gemeente
  - 6.12 Meewerken aan een gezonde toekomstvisie.
7. De locatie.
  - 7.1 De locatie.
  - 7.2 Randvoorwaarden.
  - 7.3 De hoeveelheid grond.
  - 7.4 Situering.
  - 7.5 Bestaande bedrijventerreinen.

- 7.6 Milieuaspecten.
- 7.7 Regelluwte.
- 8. De plannen.
  - 8.1 Mogelijke locaties. Algemeen.
  - 8.2 De concrete plannen.
- 9. Wat willen wij van de gemeente?
- 10. Conclusie.

SAMENVATTING.

Eco aan de Zaan is een groep enthousiaste burgers die graag een ecodorp in de Zaanstreek wil realiseren. Ecodorpen zijn een oplossing voor de grote problemen van onze tijd. Wij ervaren nu op onze planeet de grenzen aan de groei, terwijl wij in onze levens vaak een werkelijk

betekenisvolle zingeving missen. Volgens een groeiend aantal wetenschappers, moeten we leren om duurzaam te leven als we als soort willen overleven.

Voor ons is een ecodorp niet alleen een op zichzelf staande gemeenschap, maar eerder een, duidelijk met de maatschappij om haar heen verweven, inspiratiebron en creatieve broedplaats op het gebied van allerlei maatschappelijke, economische, ecologische en duurzame veranderingen. Eco aan de Zaan wil vanaf het begin met gemeente en bedrijven samenwerken en samen met hen nadenken.

De manier van bouwen zal duurzaam en energieneutraal zijn. Er zal zoveel mogelijk van hergebruikte materialen en natuurlijke bouwstoffen gebruikt worden gemaakt en het streven is om zoveel mogelijk zelf het bouwproces in handen te houden. Daar waar het nodig is expertise van buitenaf te betrekken zal dit gebeuren op lokaal niveau en bij bedrijven en experts die duurzaamheid hoog in het vaandel hebben. Naast woningen zal er in het ecodorp ook een centrale ruimte komen die dienst kan doen als ontmoetingsruimte, workshopruimte en educatiecentrum, alsmede kleine bedrijfsruimtes en ateliers die door meerdere mensen gebruikt kunnen worden en eventueel een kleine winkel voor streekproducten en dergelijke. Het Ecodorp zal zijn eigen energie opwekken, haar eigen voedsel verbouwen en haar eigen ecologische voetafdruk (zoveel mogelijk) op haar eigen gebied compenseren.

De gebouwen in het ecodorp zijn en blijven eigendom van het dorp zelf. Hiervoor zal een rechtsvorm gevonden worden die daar het best bij past. Voor de financiële constructie zijn wij nog op zoek naar een manier om vooral mensen met lage inkomens de mogelijkheid te verschaffen te participeren en te wonen in het ecodorp.

De meerwaarde van een ecodorp ligt op verschillende vlakken:

- Meewerken aan energieneutraliteit en beperken van Co2 uitstoot. B.v. Door toepassing van of onderzoek naar nieuwe en experimentele innovaties op gebied van energieopwekking en energiebesparing.
- De lokale economie bevorderen.
- Lokale voedselvoorziening,
- De baten van het groen in kaart brengen.
- Aangrenzende natuur of groenstroken ecologisch beheren door het ecodorp.
- Creatieve broekplek voor allerlei vernieuwende initiatieven op het gebied van duurzaamheid, sociale cohesie, regelgeving e.d.
- Regelluwe zone. Experimenteren met vernieuwde regelgeving op het gebied van burgerparticipatie, duurzaam bouwen e.d.
- Educatie op het gebied van duurzaamheid, ecologisch en duurzaam bouwen, natuurbeheer, sociale samenwerkingsvormen e.d.
- Bijdragen aan de Duurzame Transformatie Opgave door slecht lopende bedrijventerreinen transformeren tot duurzame oases. Een groen en duurzaam visitekaartje voor de Zaanstreek.
- Werkgelegenheid en re-integratie creëren voor mensen die daarin meer begeleiding nodig hebben.
- Vakantieplek voor de laagste inkomens.
- Onderdeel en aansturen van een denktank met o.a. de gemeente. Samen naar nieuwe vormen zoeken en de verworven expertise uitdragen.
- Meewerken aan een gezonde toekomstvisie.
- Expertise opdoen m.b.t. nieuwe vormen van regelgeving, duurzame innovaties, het bevorderen van de sociale cohesie, en nieuwe vormen om de lokale economie te versterken en op te laten bloeien.

Gezien de wens om ecologisch te leven moet het gebied in een natuurlijke omgeving geplaatst zijn. Juist een ecodorp kan een zachte schakel zijn in de overgang van de rode contouren en de groene gebieden. Om zelfraadzaam te leven is een maximum van zeven huishoudens op één hectare grond de voorlopige maatstaf waar wij vanuit gaan. Het liefst zou Eco aan de Zaan beroep willen doen op een ruimte van minstens twee hectare.

Maar de optie om bestaande bedrijventerreinen die niet goed lopen te transformeren tot een ecodorp staat ook hoog op ons lijstje. Voorwaarde hiervoor is wel dat er genoeg grond vrijgemaakt kan worden voor groenbeheer en kleinschalige landbouw. Maar dit kan ook bijvoorbeeld door daktuinen aan te leggen of andere toepassingen te bedenken.

Ook zal er op de locatie van het ecodorp een bepaalde mate van regelluwte moeten heersen om experimenten en innovaties de ruimte te geven om zich te ontwikkelen.

Wat het cultuurhistorisch perspectief betreft kun je stellen dat een ecodorp haast vanzelfsprekend in het verlengde van de Zaanse cultuurhistorie ligt. Kleinschalige bedrijvigheid in het groen, in combinatie met bewoning en een drang naar aanpakken en dingen net even anders doen is een karaktertrek van de Zaanstreek.

Van de gemeente vragen wij dat zij actief met ons meedenkt en waar mogelijk ondersteunt in het uitwerken en het realiseren van onze plannen. Daarnaast hopen wij op een open en welwillende houding van de gemeente zodat wij samen kunnen zoeken naar nieuwe wegen om dit en dergelijke plannen te kunnen verwezenlijken. En op het vlak van de reeds bestaande regelgeving hopen wij op een versoepeling van bepaalde beperkende procedures.

Het nut en noodzaak van een ecodorp in de Zaanstreek wordt in dit stuk aangetoond en duidelijk gemaakt. In deze tijd van veranderingen, die allemaal voortkomen uit het vastlopen van de grotere economische en maatschappelijke structuur is het onontbeerlijk dat wij gaan zoeken naar kleinschalige oplossingen voor die grote problemen. De waarde van zaken zoals energieneutraliteit, duurzaamheid, sociale cohesie en het versterken van een lokale economie zijn al vastgesteld en verdienen onze prioriteit. We leven in een tijd dat wij niet alleen keuzes maken voor onszelf en op de korte termijn, maar dat wij in feite ook de toekomst van komende generaties aan het bepalen zijn en daarom is het denken op de langere termijn een absolute vereiste. De rol van een ecodorp hierin is dat het kan inspireren en een educatieve rol kan spelen, het een voorbeeldfunctie heeft maar ook noodzakelijke innovaties op elk gebied (duurzaam, ecologisch, economisch, sociaal en cultureel) kan bewerkstelligen door als creatieve speelruimte te dienen door het 'onbegrensd' toepassen van nieuwe technieken en vormen van bouw en samenleven. Daarnaast is het als een visitekaartje het beste bewijs dat de Zaanstreek, zoals vanouds, weer eens voorop loopt in de ontwikkelingen van deze tijd. In feite is het idee van een ecodorp al sterk verweven in de Zaanse samenleving en het haar omringende landschap. Het spreekt voor zich dat een ecodorp juist een positief effect heeft op de Zaanstreek als voortrekker rol.

1. Doel van deze Nut en Noodzaak.

Dit schrijven is bedoeld om nut en noodzaak te bepalen voor een ecodorp in de Zaanstreek. Eco aan de Zaan is een groep van enthousiaste burgers die dit graag willen realiseren en van mening zijn dat dit tevens een groter, maatschappelijk belang dient. In dit schrijven zullen zij

hun zienswijze uit de doeken doen en nut en noodzaak aantonen.

Dit schrijven is bedoeld om de gemeente en andere partijen enthousiast te maken voor dit initiatief, maar hen ook een handvat te geven om zelf te bepalen welke rol zij hierin kan (kunnen) spelen. Naar de gemeente, maar ook richting beleidsvoerders, bedrijfsleven en andere partijen wil dit schrijven helderheid geven over de plannen van Eco aan de Zaan.

De opbouw van dit schrijven is zodanig dat wij van grotere verbanden, visie en een meer theoretische benadering, toewerken naar de praktische uitwerking van deze plannen, en hoe dit binnen de Zaanstreek gestalte zal kunnen krijgen.

2. Definities.

2.1 Definitie Eco aan de Zaan.

Zoals hierboven reeds vermeld, is Eco aan de Zaan een groep enthousiaste burgers die graag een ecodorp in de Zaanstreek willen realiseren. Drijfveren en werkwijze worden nog uitgebreid toegelicht in dit schrijven. In eerste instantie is Eco aan de Zaan dus een burgerinitiatief dat op het daarvoor bestemde tijdstip een rechtsvorm zal kiezen waardoor het een duidelijke partij kan zijn. Op dit moment zijn wij nog in de fase van het gedetailleerd uitwerken van de plannen en het opzetten van een netwerk. Op bepaald stadium zullen wij optreden als CPO (Collectief Particulier Opdrachtgeverschap) en het daarbij behorende traject bewandelen. Ook zal er de meest geschikte rechtsvorm gekozen worden.

Eco aan de Zaan bestaat niet alleen uit mensen die daadwerkelijk in het te bouwen ecodorp zullen gaan wonen, maar ook uit een bredere groep van mensen die meewerken of meedoen aan de realisatie van het ecodorp, of na realisatie verbonden zijn aan het ecodorp op allerlei wijzen, die straks duidelijk gemaakt zullen worden.

2.2. Definitie Ecodorp. Algemeen.

Een ecodorp is een gemeenschap die lokale participatieve processen gebruikt om ecologische, economische, sociale en culturele dimensies van duurzaamheid holistisch te integreren om een sociale en natuurlijke omgeving te creëren of in stand te houden. Een mondvul, maar het geeft wel goed aan wat een ecodorp is. Participatieve processen gaan heel erg over de inbreng van elk mens, dus hoe wenden wij onze vermogens en talenten aan om tot resultaat te komen. De motivatie voor ecodorpen is de keuze en inzet om de geleidelijke desintegratie van ondersteunende sociale/culturele structuren en de opkomst van destructieve praktijken op economisch en milieugebied op onze planeet te keren.

Voor duizenden jaren hebben mensen in gemeenschappen dicht bij de natuur geleefd met die ondersteunende sociale structuren. Veel van deze gemeenschappen, je zou ze traditionele ecodorpen kunnen noemen, bestaan tot op de dag van vandaag en hebben moeite om te overleven. In deze tijd worden nieuwe ecodorpen opgericht zodat mensen opnieuw kunnen leven in gemeenschappen die verbonden zijn met de aarde op een manier die het welzijn van alle levensvormen garandeert, voor nu en in de verre toekomst.

Ecodorpen zijn een oplossing voor de grote problemen van onze tijd. Wij ervaren nu op onze planeet de grenzen aan de groei, terwijl wij in onze levens vaak een werkelijk betekenisvolle zingeving missen. Volgens een groeiend aantal wetenschappers, moeten we leren om duurzaam te leven als we als soort willen overleven. De Verenigde Naties lanceerde haar 2000 Global Environment Outlook rapport, gebaseerd op rapporten van VN-agentschappen, 850 personen en meer dan 30 milieu-instituten, met de conclusie dat "de huidige koers onhoudbaar is en het uitstellen van actie niet langer een optie is."

Ecodorpen proberen levensstijlen neer te zetten die zelfvoorzienend en succesvol tot in lengte

der dagen kunnen voortbestaan en leveren hiermee levende modellen van duurzaamheid en (praktische) voorbeelden van hoe onmiddellijk actie kan worden ondernomen. Zij vertegenwoordigen een effectieve, toegankelijke manier om de afbraak van onze sociale, ecologische en spirituele omgeving te bestrijden. Ze laten ons zien hoe we kunnen bewegen in de richting van duurzaamheid in de 21e eeuw.

(bron: global ecovillage network. Bewerking: Eco aan de Zaan.)

Een ecodorp als zodanig is dus iets anders dan wat men wel ecowijken noemt. Een ecowijk is een wijk (of straat) waar op duurzame en ecologische wijze is gebouwd, waar de woningen dus energiezuinig of energieneutraal zijn en waar men eventueel eigen energie opwekt, en mogelijke andere ecologische en duurzame innovaties heeft toegepast. In een ecowijk kan men een woning betrekken (of laten bouwen) die iemands persoonlijke ecologische voetafdruk vermindert. Voor de rest is er wel sprake van de meer traditionele wijkstructuur. Een ecodorp wil meer een gemeenschap zijn, die door (verregaande) samenwerking zelfredzaam kan zijn. Wel moet men bedenken dat als wij over een ecodorp spreken, dat dit eerder de grootte zal hebben van een bescheiden wijk, dan van een daadwerkelijk dorp. Toch zullen wij de term ecodorp blijven hanteren als wij over ons initiatief spreken.

2.3 Definitie Ecodorp volgens Eco aan de Zaan.

In bovenstaande definitie is al veel aangegeven over wat een ecodorp is of kan zijn en verwijst ook al naar de nut en noodzaak. Bovenstaande definitie wordt onderschreven door Eco aan de Zaan, maar wordt door ons niet als volledig ervaren. Het is dus nodig om hieraan nog een concretere omschrijving toe te voegen die meer ingaat op de situatie in de Zaanstreek en de manier waarop Eco aan de Zaan een ecodorp in deze contreien definieert.

Voor ons is een ecodorp niet alleen een op zichzelf staande gemeenschap, maar eerder een, duidelijk met de maatschappij om haar heen verweven, inspiratiebron en creatieve broedplaats op het gebied van allerlei maatschappelijke, economische, ecologische en duurzame veranderingen. Het wil een voorbeeldfunctie zijn en een levendige uitwisseling op gang brengen met de wereld om hen heen. Dit zullen wij duidelijk maken bij de behandeling van de meerwaarde van een ecodorp in de Zaanstreek.

3. Visie Eco aan de Zaan.

3.1 Het waarom van een visie.

Alvorens verder in te gaan op de nut en noodzaak en de meer praktische invulling van het ecodorp willen wij eerst onze beknopte visie delen. Deze is opgesteld vanuit het besef dat, alvorens plannen concreet te maken en uit te werken, er eerst een duidelijke afbakening moet zijn van de geestesgesteldheid van waar uit wij werken en handelen.

3.2. Visie Eco aan de Zaan.

Wij, van Eco aan de Zaan willen een ecodorp in de Zaanstreek bouwen. Wij zien een ecodorp als een gemeenschap die op een natuurlijke en duurzame manier met elkaar en de aarde omgaat.

Praktisch doen wij dat door zo te leven, te werken en te bouwen dat wij de Aarde niet meer belasten dan wij zelf weer kunnen herstellen. We zullen zoeken naar manieren om het gebruik van materialen, energie en voeding volledig te compenseren op het grondgebied van het

ecodorp, alsmede dit ecodorp op een duurzame en gezonde manier vorm te geven.

Wij willen daarin de nieuwste technieken en inzichten combineren met de oude en natuurlijke kennis die van oudsher van generatie op generatie is doorgegeven. Centraal hierin staat het besef dat wij zelf verantwoordelijk zijn voor het effect dat wij hebben op de wereld en de mensen om ons heen.

Wij willen het ecodorp tot stand brengen door optimaal gebruik te maken van de vermogens van mensen, lokale ruil- of geldsystemen, hergebruik en natuurlijke materialen, door vormen te vinden die duurzaam zijn en zichzelf in stand kunnen houden, door het zelf bouwen van duurzame gebouwen en energievoorzieningen, door zelf zorg te dragen voor voedsel, schoon drinkwater en de natuur om ons heen, door zorg te dragen voor elkaar en de sociale cohesie te bevorderen, zowel binnen als buiten het ecodorp, door het bevorderen van een lokale economie, in en om het dorp en door het toepassen van een (op sociocratie lijkende) organisatiestructuur die recht doet aan zowel het individu als aan het groepsverband.

Daarbij willen wij als ecodorp ook een creatieve broedplaats en inspiratiebron zijn op het gebied van duurzame, ecologische, economische, sociale en culturele veranderingen. Veranderingen waarvan wij menen dat zij noodzakelijk zijn om een gezonde en sociale wereld te creëren, voor onszelf maar ook voor de generaties na ons. Omdat wij inzien dat alleen een manier van leven die in harmonie is met de natuurlijke rijkdom van de aarde en recht doet aan een ieders unieke kwaliteit dit kan garanderen.

Wij willen met het ecodorp onszelf en anderen uitdagen op een andere manier te kijken naar onze rol en invloed in de wereld waarin wij leven.

Wij doen dit vanuit het gevoel van verbinding met de aarde, met elkaar, met de maatschappij en alles wat is. Binnen het ecodorp zal respect en zorg voor al het leven, het uniek zijn van elk schepsel en de vrijheid van volledige ontplooiing van een ieders kwaliteit voorop staan.

3.3 De visie toegepast.

Het is makkelijk om een visie te hebben, maar om de ambities waar te maken die daarin worden uitgesproken is een tweede en veel belangrijkere stap. Tevens is het van belang om die ambities te staven aan de mogelijkheden en te onderbouwen met duidelijke gegevens. Wij zullen proberen dit zo uitgebreid mogelijk te doen, met name in het gedeelte waar de plannen concreet gepresenteerd zullen worden. Hieronder volgt een ruwe opzet van hoe het dorp gestalte zal krijgen. Verdere invulling volgt in het deel waar de plannen verder gepresenteerd worden.

Allereerst zal de manier van bouwen vanzelfsprekend duurzaam en energieneutraal zijn. Er zal zoveel mogelijk van natuurlijke bouwstoffen gebruik worden gemaakt en zoveel mogelijk hergebruik. Het streven is om zoveel mogelijk zelf het bouwproces in handen te houden, maar daar waar het nodig is expertise van buitenaf te betrekken zal dit bij voorkeur gebeuren op lokaal niveau en bij bedrijven en experts die duurzaamheid hoog in het vaandel hebben.

Het streven is om tot de hoogst mogelijke mate van zelfredzaamheid te komen, daarbij rekening houdend met de beperkingen die een locatie hierin kan opleggen. Ook willen wij een plan ontwikkelen waarbij wij los kunnen functioneren van de bestaande nutsvoorzieningen en bestaande energiebedrijven, dit het liefst ook in overleg met deze partijen. Hierbij moeten wij ook kijken hoe dit binnen de bestaande regelgeving past of mogelijk gemaakt kan worden.

Het ecodorp zal, indien de locatie dat toelaat, ontworpen worden vanuit een cirkelvormige

structuur, die een duidelijk, open centrale plaats kent. In het centrum dus een plein of iets dergelijks en geen bebouwing. De woningen zullen zo gunstig mogelijk ten opzichte van de zon komen te liggen, zodat optimaal gebruik kan worden gemaakt van de zonnewarmte. Naast woningen zal er minstens één centrale ruimte komen die ook dienst zal doen als ontmoetingsruimte, workshopruimte en educatiecentrum. Kleine bedrijfsruimtes en ateliers die door meerdere mensen gebruikt kunnen worden zullen aanwezig zijn alsmede een kleine winkel waarin streekproducten en dergelijke verkocht kunnen worden. De winkel zal dus ook ambachtelijk en artistiek werk van de bewoners en andere betrokken aanbieden. Mogelijk dat de winkel dan ook dienst zal doen als educatief centrum.

Eco aan de Zaan streeft er naar zo veel mogelijk zelfvoorzienend te zijn. Haalbaarheid van de plannen op dit gebied worden zoveel mogelijk van te voren bepaald, maar een deel zal in de praktijk uitgevonden mogen worden. Op het gebied van voedsel willen wij zoveel mogelijk op eigen gebied verbouwen, mogelijk aangevuld door lokale ruilhandel van eigen (landbouw)producten. Hierbij willen wij de principes van permacultuur toepassen, wellicht in combinatie met wat meer traditionele (maar wel altijd duurzame) vormen van kleinschalige landbouw.

Wij streven er naar om niet te hoeven te worden aangesloten op het bestaande energie- en watergrit. Hierbij moet nog onderzocht worden wat mogelijk is, gezien de regelgeving. Het idee is om een eigen energiegrit aan te leggen waarbij wij zelf alle benodigde energie, elektra, verwarming en verkoeling verzorgen, in combinatie met wateropvang en biogasreactor. Ook het verwerken van ons afval en afvalwater dient zoveel mogelijk binnen dit systeem plaats te vinden. Het dorp voorziet voor iedereen in een nog te bepalen basisbehoefte. Mensen die meer willen verbruiken dienen dit zelf in of rond hun huis te compenseren, en op die manier toe te voegen aan het algemene energiegrid van het dorp.

Het gebouwen in het ecodorp zijn en blijven eigendom van het dorp zelf. Hiervoor zal een rechtsvorm gevonden worden die daar het best bij past. Wij denken hierbij aan een vereniging of stichting. De rechtsvorm is ook belangrijk om in aanmerking te komen voor subsidies, financiering en dergelijke, alsmede als onderhandelingspartner met bedrijfsleven, gemeente en nutsbedrijven. Bewoners en gebruikers van het ecodorp huren dus de ruimte van de vereniging, en als zij het ecodorp verlaten bepaalt het ecodorp zelf wie de nieuwe bewoners zullen zijn.

Naast woningen zal er ook één of meer gemeenschappelijke ruimtes zijn, bijvoorbeeld voor cursussen, workshops en als educatiecentrum, maar ook gemeenschappelijke werkplaatsen of ateliers en eventueel een kleine winkel.

Wat betreft de opbouw van het dorp zullen wij rekening houden met een zo gunstig mogelijke ligging ten opzichte van de zon. De voorkeur gaat uit naar cirkelvormige structuren die een duidelijk centrum zullen hebben. Dit zal een open karakter hebben, dus bijvoorbeeld een pleintje tussen enkele moestuinen. Elke woning zal over een klein gedeelte van de gemeenschappelijke ruimte voor privégebruik beschikken. Mochten wij een bestaand bedrijventerrein kunnen krijgen om onze plannen tot uitvoer te kunnen brengen, zullen wij kijken in hoeverre wij deze principes toe kunnen passen in de bestaande infrastructuur.

Het wegennet zal niet uitgebreid zijn. In principe worden er geen auto's toe gestaan op het terrein zelf, dus een parkeerruimte aan het begin van het dorp zal moeten worden opgenomen in het plan. Deze zal zoveel mogelijk aan het oog onttrokken worden. Mocht de grootte van het dorp dit wenselijk maken, zal dit gecombineerd worden met een fietsenstalling. Wel zullen wij er voor zorgen dat een ambulance in geval van nood het terrein op kan rijden.

De woningen zullen met duurzame materialen gemaakt worden, zoveel mogelijk natuurlijk en bij voorkeur hergebruik. In principe mag iedereen zijn eigen huis ontwerpen en bouwen, als dit maar ecologisch en energieneutraal is. Wij zijn momenteel aan het bekijken of we een soort standaardgrit kunnen ontwerpen die als basis zal dienen voor het ontwerp.

De huizen zullen eerder een compact karakter hebben, ieder dient bij zijn ontwerp rekening te houden met welke effecten bepaalde beslissingen in de vormgeving zullen hebben en die te compenseren of anders op te vangen. Het basis energiegrit van het ecodorp zal voorzien in een gemeenschappelijke energievoorziening die gebaseerd is op een basisverbruik. Mensen die meer luxe willen zullen zelf hun extra energie moeten opwekken en toevoegen aan het basisgrit. De huizen zullen goed geïsoleerd worden zodat dit ook energie zal schelen. Klimaatbeheersing gebeurt ook duurzaam en zal opgenomen worden in het basisgrit voor elke woning. Hoe dit precies vorm zal moeten krijgen wordt verder uitgewerkt en onderzocht door de bouwgroep.

Energieopwekking zal vooral gebeuren door de huizen zelf, aangevuld met mogelijk wat grotere voorzieningen. Elk huis zal worden uitgerust met kleine windturbines en zonnepanelen e.d. Ook het watersysteem zal zoveel mogelijk aan elkaar gekoppeld zijn. Er wordt voor wc's en dergelijke gebruik gemaakt van opgevangen regenwater, en wij streven er naar om het afvalwater ook zoveel mogelijk op eigen terrein te zuiveren zodat het hergebruik kan worden.

4. Werkwijze.

4.1 Werkwijze algemeen.

De manier waarop wij te werk willen gaan is hierboven al aan de orde gekomen. Resumerend kunnen we stellen dat Eco aan de Zaan te werk wil gaan vanuit het besef van de noodzaak om tot nieuwe vormen te komen van wonen, werken, samenleven, en de manier waarop wij met zaken als voedselvoorziening, (lokale) economie en energieopwekking en energiegebruik om gaan.

Vanaf het eerste stadium willen wij zoveel mogelijk mensen betrekken bij onze plannen, en een zo breed mogelijk netwerk opzetten. Wij willen het realiseren van het ecodorp op een meer organische manier laten gebeuren waarbij vooral het talent van mensen, het hergebruik van materialen, zelfredzaamheid en het zoveel mogelijk zelf doen voorop staat. Dit willen wij doen in combinatie met de bestaande organisatiestructuren in de maatschappij, omdat wij geloven dat wij elkaar hierin juist kunnen versterken.

Eco aan de Zaan wil bij de realisering van de plannen vooral kijken in hoeverre dit gedaan kan worden door gebruik te maken van de kennis van mensen, samenwerking met (duurzame en bij voorkeur lokale) bedrijven, gemeenten en dergelijke, en door hergebruik. Wij willen juist mensen die weinig financiële middelen tot hun beschikking hebben een kans geven zich aan te sluiten bij het ecodorp. Te meer omdat wij geloven in de kracht van mensen en dat er onder hen genoeg visie, kennis, enthousiasme en werkelan aanwezig is om een ecodorp te realiseren. Zoals wij in de meerwaarde van een ecodorp nog verder zullen uiteenzetten, geloven wij dat deze tijd en de daarbij horende problemen in de maatschappij op allerlei vlak roept om initiatieven zoals deze, die van onschatbare waarde zijn. Op die grond hopen wij een deel van de financiering op te kunnen brengen door afspraken te maken met bedrijven en gemeenten. Door het gemeenschappelijke belang te benadrukken kunnen veel zaken wellicht zelfs geregeld worden zonder dat daar geld bij komt kijken. Wij van Eco aan de Zaan sluiten uiteraard geld als een middel tot realisatie van de plannen niet uit, maar willen ook hierin juist de uitdaging aan gaan om dit op een andere manier tot stand te brengen.

4.2. Rechtsvorm.

Eco aan de Zaan is op dit moment nog een Vereniging in Oprichting. Op korte termijn zal dat veranderd worden in een Vereniging of een Stichting. De voorkeur gaat voorlopig uit naar het laatste omdat wij het ecodorp en de gebouwen erop in de gekozen rechtsvorm willen onderbrengen. De mensen die er wonen huren dan in feite van de Stichting. Hierdoor voorkomen wij ook kwaliteitsverlies. Eco aan de Zaan (als de gekozen rechtsvorm) bepaalt het beleid aangaande nieuwe bewoners en laat alleen mensen toe die de visie en doelstelling van het ecodorp begrijpen en onderschrijven. Ook wil Eco aan de Zaan een rechtsvorm uitkiezen om een duidelijke gesprekspartner te zijn voor alle betrokken partijen.

4.3 Financiële constructie.

Voor de financiële constructie zijn wij nog op zoek naar een manier om vooral mensen met lage inkomens de mogelijkheid te verschaffen te participeren en te wonen in het ecodorp. Te denken valt aan een aantal manieren en constructies. Momenteel heeft Eco aan de Zaan een groep die zich bezig houdt met het uitwerken van deze en andere mogelijkheden:

- Zoveel mogelijk zelf doen. Dat spreekt voor zich, door zelf te bouwen, zelf de plannen voor zover mogelijk uit te werken, door zelf een netwerk op te bouwen van mensen met expertise of de juiste materialen kunnen de kosten al aanzienlijk lager uitvallen.
- Zoveel mogelijk recyclen. Door gebruik te maken van gebruikte materialen zullen de kosten ook aanzienlijk gedrukt worden.
- Samenwerken met bedrijven en instellingen op het gebied van duurzaamheid e.d. Door te kijken naar het gemeenschappelijk belang kan er op gunstige voorwaarden kennis of materiaal verkregen worden. Als voorbeeld; een bedrijf wil een nieuw model windmolen uitproberen. Binnen de regelluwe (Zie 6.3.) van het ecodorp kan zij dit zonder veel problemen doen. Het ecodorp trekt profijt uit de energie die er wordt opgewekt.
- Lokaal handelen. Door zoveel mogelijk met lokale bedrijven en goederen te werken beperken we de kosten van vervoer.
- Verdienmodel. In het ecodorp komt er een gemeenschappelijke ruimte waar (tegen betaling) workshops, presentaties en bijeenkomsten kunnen worden gegeven. Ook zal het ecodorp voorzien in een aantal kleine bedrijfjes, te denken valt aan een constructie waar een deel van de inkomsten naar het ecodorp gaan, wellicht door huur of op een andere manier. Het ecodorp kan streekproducten leveren en verkopen. Ook kan binnen het ecodorp zelf manieren worden uitgevonden om energie te besparen of op te wekken e.d. Ook dit kan ten gelde worden gemaakt. Wellicht levert het ecodorp zelfs stroom aan het bestaande net.
- Inleg van de deelnemers. Een andere mogelijkheid is om aan iedereen die in het ecodorp wil wonen een bepaald bedrag te vragen. Zowel de wenselijkheid hiervan als de hoogte ervan zijn nog onderwerp van discussie binnen Eco aan de Zaan. Zoals gezegd willen wij de financiële drempel zo laag mogelijk houden voor mensen om in te stappen, om vooral de mensen met lage inkomens een kans te geven mee te doen.
- Sponsoring. Met name voor het bouwen en realiseren van het ecodorp zal er gezocht worden naar sponsoring, maar ook naar eventuele subsidies.
- Onderzoek naar complementaire economie. Binnen en rond het ecodorp kan er een soort ruilsysteem, zoals het bekende Lets-systeem ontstaan van goederen en diensten, waardoor een aantal zaken mogelijk gemaakt kunnen worden zonder dat het direct geld kost. Bijkomend voordeel dat wij hierdoor ook een lokaal netwerk tot stand

brengen waarbinnen natuurlijk ook met geld gewerkt kan worden, maar wat de lokale economie enorm versterkt doordat mensen elkaar weten te vinden en de diensten of goederen die zij aan te bieden hebben op waarde schatten.

Zoals reeds gezegd zijn we nog bezig om dit verder uit te werken. Maar ook hierbij willen wij vanaf het begin mensen laten meedenken. Bedrijfsleven, economen, gemeenten en noem maar op. Het algemeen doel is om de draagkracht van alle mensen te vergroten door samen te werken. Het zoeken naar nieuwe wegen om dit te bewerkstellen is een mooi uitvloeisel van het initiatief van het opzetten van een ecodorp vanuit bovenstaande gedachte.

5. Contouren van de Noodzaak.

5.1 Contouren.

Om een goed inzicht te verkrijgen in de meerwaarde van een ecodorp dienen wij te beseffen dat:

- De bijdrage van een ecodorp, zoals wij voor ogen hebben lastig uit te drukken is in 'harde cijfers'. (5.2)
- Het juist de totaliteit is van wat een ecodorp kan zijn, waarin de werkelijke meerwaarde zichtbaar wordt.(5.3)
- Wij in een tijd leven waarin wij fundamentele veranderingen in onze maatschappelijk bestel en economie moeten doorvoeren om er voor te zorgen dat wij ons als samenleving kunnen handhaven en op zodanige wijze om weten te gaan met de natuurlijke reserves van de Aarde, zodat ook toekomstige generaties dit kunnen doen. (5.4)

5.2 Harde Cijfers.

De bijdrage van een ecodorp, zoals wij voor ogen hebben is lastig uit te drukken in harde cijfers. Omdat de positieve invloed zich laat gelden op velerlei vlak en soms pas indirect zichtbaar wordt. Een ecodorp is iets anders dan een bedrijfsmatige constructie dat bedoeld is om winst te maken. Een eenvoudig kosten/batenplaatje voldoet niet. De werkelijke winst van een ecodorp zal zichtbaar gemaakt worden als we verder ingaan op de meerwaarde ervan.

5.3 Totaliteit.

We leven in een complexe samenleving waar alles met elkaar verbonden is en alles invloed op elkaar uitoefent. Dit hoeven wij verder niet uit te leggen. De meerwaarde van een ecodorp ligt niet op één vlak. Op elk afzonderlijk vlak is de meerwaarde misschien geen reden om de nut en noodzaak van het ecodorp te beamen. Het is juist de optelsom van alle delen waaruit de waardevolle bijdrage van een ecodorp zal blijken.

5.4 Harde noodzaak.

Wij leven in een tijd leven waarin wij fundamentele veranderingen in onze maatschappelijk bestel en economie moeten doorvoeren om er voor te zorgen dat wij ons als samenleving kunnen handhaven en op zodanige wijze om weten te gaan met de natuurlijke reserves van de Aarde, zodat ook toekomstige generaties dit kunnen doen. Dit besef is groeiende en ontstaat op alle lagen van de maatschappij. Het is niet de opzet van dit schrijven om hier volledig uitsluitel over te geven, maar een aantal punten willen we wel noemen, omdat nut en noodzaak van een ecodorp niet los te zien is van de tijd en de daarbij behorende problemen op

maatschappelijk en economisch vlak. Over de ernst van een aantal zaken zal men ongetwijfeld van mening verschillen, maar dat deze zaken hier en nu spelen en zij van ons verlangen dat wij hier oplossingen voor vinden, zal niemand kunnen ontkennen.

5.5. Energie.

Op het vlak van energie spelen allerhande problemen. Allereerst is er de CO₂ uitstoot en de eindigheid van fossiele brandstoffen. Ondanks tegenstrijdige berichten ontstaat er steeds meer consensus over het feit dat wij op een andere manier moeten omgaan met energie. De milieuproblematiek is kenbaar en vraagt van ons verregaande ingrijpen. Het is daarom een goede zaak dat zowel gemeente Zaanstad, als Gemeente Wormerland-Oostzaan de intentie hebben uitgesproken om energieneutraal te worden. Hoe een ecodorp hierbij van onschatbare waarde is zal straks uit de doeken gedaan worden.

Daarnaast is er het probleem van de eindigheid van fossiele brandstoffen. Iedereen is het er over eens dat fossiele brandstoffen op een keer zullen opraken, de vraag is wanneer. De cijfers en rapporten spreken elkaar vaak tegen maar dat de zaak ernstiger is dan de meeste zich voorstellen mag duidelijk zijn uit het feit dat er tegenwoordig nauwelijks nog nieuwe grote olie- en gasvelden worden gevonden. Mochten deze er nog wel zijn bevinden zij zich op plekken waar het kostbaar zal zijn ze aan te boren. Ook nieuwe technieken als schaliegas e.d. moeten niet opgevat worden als een renaissance van fossiele brandstoffen, maar eerder als de pensioendagen. De vraag naar (fossiele) brandstoffen neemt toe, terwijl de voorraad alleen maar afneemt. Als je bedenkt dat onze hele economie voor het grootste deel op aardolie draait is dit een absolute reden om naar andere manieren van energieopwekking en gebruik van grondstoffen te gaan kijken. Het aandeel duurzame energie zal nog harder moeten groeien. Zoals in de modellen van onderzoek hiernaar, zoals getoond in de presentatie klimaatneutrale gemeenterapport; verduurzaming energievoorziening Wormerland van 28 augustus 2009, duidelijk te zien is, dat alleen door de combinatie van een zuiniger energiegebruik met een toename van gebruik van duurzame energie een Co₂ neutrale gemeente is te creëren.

Het is daarom ook niet de vraag of het wenselijk is om te investeren in duurzame energie, maar eerder hoe wij dit kunnen opschalen. Op dit moment is het aandeel duurzame energie nog te klein om werkelijk gewicht in de schaal te leggen. Toch zijn er al allerhande innovaties op dit gebied die mogelijkheden bieden. Je kunt huizen bouwen die niet alleen in de eigen energiebehoefte voorzien door het opwekken van duurzame energie in combinatie met energiebesparende maatregelen, maar ook nog eens extra energie opwekken voor de omgeving. Een ecodorp kan dergelijke innovaties aan woningen, alsmede meer experimentele vormen van energieopwekking toepassen. Energieneutrale huizen in combinatie met een aantal kleinere (experimentele) windmolens zouden op die manier meer energie kunnen opwekken dan het ecodorp zelf nodig heeft. Ook kan juist binnen een ecodorp gewerkt worden met de nieuwste technieken en hoe die toepasbaar zijn op kleine schaal in bebouwd gebied. Te denken valt dan ook het gebruik van aardwarmte of een bioreactor. De kennis en verbeteringen die daardoor ontstaat kunnen toegepast worden in andere delen van de gemeente.

5.6 Economie.

De economische crisis is een duidelijk gegeven. De manieren waarop wij hiermee om kunnen gaan lopen uiteen. Het is ook een complexe materie die je niet binnen het kader van dit schrijven afdoende kan beschrijven. Toch zijn er een aantal tendensen duidelijk die voor belang zijn voor het nut en noodzaak van een ecodorp.

Zoals het feit dat het huidige financiële en economische systeem duidelijk aan revisie toe is. Dit is niet alleen de mening van de mensen die de gevolgen van de crisis vooral in hun dagelijks leven voelen, maar speelt ook in allerlei lagen van het bedrijfsleven en de financiële wereld. Een crisis, of dit nu op maatschappelijk of persoonlijk vlak afspeelt, is altijd een teken dat de huidige situatie niet meer voldoet. Het is tevens het zaad van de noodzakelijke verandering.

Momenteel zie je een toename van alternatieve geld- en ruilsystemen terwijl door het wegvallen van veel financiële steun (zoals subsidies, leningen en investeringen in kleinschaligheid) mensen steeds meer bezig gaan een eigen netwerk op te zetten waarin men elkaar helpt met goederen of diensten. Deze tendens zal alleen maar toenemen.

Als je het heel simpel stelt zie je nu dat het geld uit de economie naar grote bedrijven en de banken gaat. Daarvan wordt maar weinig in de economie terug gestort. De bedrijven keren de winst uit aan de aandeelhouders die daardoor steeds meer vermogen krijgen, en in het bankwezen wordt nog steeds met het bonussysteem gewerkt. Aan de onderkant van de economie krijgt de 'gewone man' steeds minder geld te besteden. Ook de gemeente merkt dit. De nationale overheid stelt steeds minder geld beschikbaar aan de gemeenten, terwijl het nog steeds via belasting e.d. om meer geld vraagt. Wie met een objectieve blik naar de ontwikkelingen kijkt op dit gebied van de afgelopen jaren zal inzien dat ook hierin een kentering moet komen. Ook bij het beantwoorden van de vraag hoe wij dit tot stand kunnen brengen kan een ecodorp een belangrijke bijdrage leveren. Met name door het stimuleren van een lokale economie en het zoeken naar manieren om optimaal gebruik te maken van die lokale economie, zodat er minder geld uit 'lekt'.

In Engeland is uit onderzoek gebleken dat van elke bedrag dat je besteed in één van de grote concerns ongeveer 85% direct wegvloeit uit de lokale economie. Bij besteding van hetzelfde bedrag bij een lokaal bedrijf of voor lokale producten wordt ongeveer de helft weer teruggepompt in de lokale economie.

De hier boven geschetste 'grote' bewegingen in onze economie en financiële wereld groeien ons letterlijk en figuurlijk boven het hoofd. Maar door de lokale economie te versterken en daar in te investeren kun je een goed tegengewicht bieden. Maar dit is een ontwikkeling waarbij de lokale overheid en de burger (dus de lokale economie) alleen maar kunnen samenwerken, om iets te bereiken. Hoe een ecodorp de lokale economie kan stimuleren en vitaal kan maken en wellicht zelfs als verbindende schakel tussen burger en overheid kan dienen wordt verder uitgelegd als wij dieper ingaan op de meerwaarde van een ecodorp.

In de huidige economie is de winst die bedrijven maken nog steeds een bepalende factor van economische groei, terwijl juist dit mechanisme er verantwoordelijk voor is dat er een tweedeling in de maatschappij ontstaan is waarbij het geld vooral naar 'boven' stroomt, dat geld besparen belangrijker geworden is dan zuinig met de natuurlijke rijkdom van de aarde omgaan en dat de ware talenten van mensen amper nog ingezet worden, omdat mensen gezien worden als kostenpost. Het is misschien kort door de bocht om het zo te stellen, maar wij moeten toe naar een ander 'winst'-model, waarbij zaken als menswaardigheid, duurzaamheid, gelijke verdeling en een natuurlijke leefomgeving de posten zijn waar men in wil groeien. Posten die sowieso mee zouden moeten worden gerekend in elke vorm van winstberekening. Op die manier creëren wij in feite juist een soort samenleving waarvan een ecodorp in het klein al een afspiegeling van is. In dit opzicht is de directe winst van een ecodorp dat het een prachtige voorbeeldfunctie kan hebben wat er allemaal op dit vlak mogelijk is en hoe dat zich in de praktijk laat uitwerken.

5.7 Sociale cohesie en participatiemaatschappij.

Het versterken van een lokale economie kan niet zonder sociale cohesie. We zijn op elkaar aangewezen. Voor veel mensen is de participatiemaatschappij als woord enkel een ander woord voor bezuinigingen terwijl het als begrip al lang bestaat. En juist door het wegvallen van subsidies en (van bovenaf georganiseerde) voorzieningen gaan mensen weer op elkaar steunen. Ze ontdekken wat ze zelf en samen allemaal kunnen en dat is een mooie en belangrijke ontwikkeling. In het algemeen kun je stellen dat wij van een sterk ik-gerichte maatschappij waarin iedereen vooral bezig was om voor zichzelf een zo groot mogelijk aandeel te krijgen in de centrale geregelde welvaart, naar een meer wij-gerichte maatschappij gaan waar iedereen vanuit zijn eigen expertise en drijfveer bijdraagt aan een gezamenlijk gedragen welzijn, gaan. In het eerste model is er sprake van de noodzaak dat die economie moet groeien om aan de groeiende behoefte te voldoen. In het tweede model spreekt men eerder van een stabiele en (daardoor) veerkrachtige economie. In het eerste geval wordt de economie vooral vormgegeven door grote krachten, zoals wereldomvattende multinationals, wereldhandel en steeds minder toegankelijke (nationale) overheden. In het tweede geval leunt de economie op de samenwerking tussen mensen onderling op kleinschalig en lokaal niveau. Hierbij wil niet gezegd worden dat die grote krachten slecht zijn of moeten verdwijnen, zij moeten echter wel de lokale economieën steunen en versterken. De werkelijkheid is dat dit nu andersom is.

Een ecodorp kan een ontmoetingplaats zijn waar mensen kunnen ervaren wat er gebeurt als iedereen samenwerkt om elkaars talenten tot volledig wasdom te brengen. De meer wij-gerichte maatschappij waar iedereen vanuit zijn eigen expertise en drijfveer bijdraagt aan een gezamenlijk gedragen welzijn is namelijk een andere manier om de gang van zaken in een ecodorp te definiëren.

5.8 Voedselvoorziening.

Op het gebied van voedsel valt er ook veel te zeggen. Allereerst is er een duidelijke beweging op dit gebied naar het lokale vlak. Streekproducten, stadslandbouw en gezamenlijke moestuinen zijn hiervan een voorbeeld. Aan de andere kant spelen er in de reguliere en grootschalige landbouw en veeteelt een aantal zaken die ook roepen om verandering. De grootschalige landbouw draait voor een groot deel op aardolie en andere toegevoegde grondstoffen zoals kunstmest. Hierdoor raakt de grond uitgeput en is steeds meer kunstmest nodig. Maar ook hier zijn de voorraden eindig. Daarbij is vooral in de ontwikkelingslanden duidelijk te destructieve werking te zien van deze manier van werken waarbij de voedselvoorziening in handen komt van grote bedrijven die vooral uit winst oogmerk te werk gaan. Wie zich hierin verdiept krijgt als het ware geen hap meer door zijn keel. Kleine boeren die zich niet meer kunnen handhaven en naar de stad trekken om zich daar aan te sluiten bij het leger van werklozen, boeren die zich in de schulden moeten steken om het hoofd boven water te houden, het verdwijnen van biodiversiteit. Ook heeft het wereldwijd transport van voedingswaren ook een negatief effect op het milieu en kost veel brandstof. Er wordt vaak geopperd dat kleinschalige, biologische of stadslandbouw niet in staat zal zijn om alle hongerige monden te voeden, maar op langere termijn zou dit juist de enige manier kunnen zijn. Aan de andere kant heeft de huidige ontwikkelingen op het gebied van de voedselvoorziening zoals schaalvergroting, monopolies en monoculturen niet voorkomen dat wereldwijd nog steeds een aanzienlijk deel van de wereldbevolking honger lijdt. Gelijke verdeling moet een basis zijn voor onze voedselvoorziening. Het onnodig gebruik van energie en (fossiele) brand- en andere grondstoffen moet voorkomen worden. Een ecodorp kan wederom bijdragen aan de educatie op het gebied van kleinschalige, energieneutrale en duurzame landbouw en op die manier het uitbouwen van biodiversiteit en zelfredzaamheid op lokaal niveau versterken.

5.9 De baten van het groen.

Johan van Zoest (initiatiefgroep TEEB in de stad/gemeente Amsterdam en Den Haag) stelt dat het groen in en om steden ons elke dag een schat aan diensten levert. Het groen bergt water, bevordert gezondheid en maakt wijken vriendelijker. Een fraaie, groene stad is aantrekkelijker voor bewoners en bezoekers en dus voor de lokale economie, door waardeestijging en vestiging van bedrijven. Als we al die kwaliteiten en diensten zelf zouden moeten verzorgen, zonder de bijdrage van natuur, zou ons dat veel extra geld kosten.

Toch houden gemeenten nauwelijks rekening met de economische betekenis van groen. De oorzaak is eenvoudig: de gangbare financiële analyse-instrumenten noteren alleen de kosten van het groen. Dat levert een vertekend beeld op van de werkelijke kosten en baten van een project. Gemeenten kunnen daardoor ongemerkt veel geld mislopen. Onnodig, omdat de financiële techniek inmiddels voorhanden is om ook de 'verstopte' baten van groen in de boekhouding te brengen, zoals gebleken uit het rapport "The TEEB for Local and Regional Policy Makers" van september 2010.

TEEB (The Economics of Ecosystems and Biodiversity) is een internationale studie naar de economische waarde van ecosystemen en ecosysteemdiensten. Deze studie heeft wereldwijd onder de aandacht gebracht dat biodiversiteit en ecosystemen de maatschappij diensten leveren waarvan de economische baten niet of onvoldoende in de besluitvorming worden meegenomen. Zie voor rapporten en actuele zaken de website: www.teebweb.org.

Geïnspireerd door de internationale TEEB-studie wil het Kabinet een TEEB voor Nederland (TEEB NL) ontwikkelen.. Het uiteindelijke doel is dat de baten van ons groene kapitaal beter worden meegenomen in de besluitvorming van bestuurlijk Nederland en bedrijfsleven. "Het is een uitdagende zoektocht waar al langer aan wordt gewerkt, maar die nu concreet wordt en zijn vruchten lijkt af te werpen." aldus Leon Braat, een van de opdrachtnemers van TEEB NL. "In het neoklassieke economisch model zijn "groen" en "natuur" eigenlijk alleen opgenomen als een kostenpost. Hier gaat verandering in komen met de ontwikkeling van een ecologisch-economisch model".

Ursula Kirchholtes (Witteveen en Bos), opdrachtnemer van TEEB in de stad, gaf naderhand een reflectie: "We zijn op de goede weg. Groen levert financiële baten en er is behoefte aan een concreet rekeninstrument om de baten van groen zichtbaar en hanteerbaar te maken, ook voor bestuurders. Er is echter nog een lange weg te gaan. Een integrale aanpak en 'ontschotten', ook binnen een gemeente, is nodig... De beschikbaarheid van kengetallen maakt het mogelijk om baten te berekenen. Er zijn marktperfectionen: de baten komen niet vanzelfsprekend bij de investeerder terecht of worden pas op langere termijn zichtbaar."

(met dank aan Michiel Wind)

Het zal noodzakelijk zijn de baten van het groen in kaart te brengen om de ware waarde ervan op te nemen in toekomstige besluitvorming. Een ecodorp kan een bescheiden bijdrage leveren hieraan doordat binnen een ecodorp al op kleinschalig niveau optimaal gebruik wordt gemaakt van het groen. Tegelijk is een dergelijke benadering als het TEEB ook noodzakelijk om de meerwaarde van een ecodorp en een meer op de natuurlijke omgeving geënte leefstijl meer zichtbaar te maken.

5.10 Het belang van speelruimte.

Bovenstaande contouren hebben veel aspecten van onze samenleving benoemd. Wij pretenderen niet dat wij hiermee alles hebben besproken. Dit zijn de grote lijnen. Tevens is de mogelijke rol van een ecodorp in de noodzakelijke veranderingen al aangestipt. Deze zal

verderop nog verder uitgediept worden.

Wij besluiten dit hoofdstuk met het belang van speelruimte. Bovenstaande zaken tonen de noodzaak tot verandering aan en maken hier binnen de toegevoegde waarde van een ecodorp al zichtbaar. Hoe wij denken over die veranderingen kan uiteenlopend zijn, maar feit is dat wij alleen werkelijk kunnen slagen door samen te werken en te leren van elkaars visie en ervaring. Daarnaast is het van essentieel belang dat er niet alleen binnen de bestaande structuren naar antwoorden of oplossingen worden gezocht.

Zoals Albert Einstein al zei: ‘Om een probleem op te lossen heb je een ander soort bewustzijn nodig dat datgene wat het probleem heeft veroorzaakt.’ We hebben creatieve broedplaatsen nodig waar mensen op hun eigen manier op zoek kunnen gaan naar oplossingen. Elke techniek waarvan wij nu gebruik maken is begonnen bij iemand die bezig was iets uit te vinden waarvan de mensen op dat moment zeiden dat het onmogelijk was, of op z’n minst niet echt relevant. Nieuwe technieken kunnen ontstaan waar het regime van de bestaande technieken zich terugtrekt. Wij zijn dus gebaat bij plekken waar er een bepaalde mate van vrijheid bestaat. Als voorbeeld noemen wij windenergie. Windmolens als bron voor duurzame energie zijn bekend en zeker in het licht van de noodzaak om minder afhankelijk te worden van de begrensde fossiele brandstoffen een prachtige mogelijkheid. Er kleven echter een aantal nadelen aan, waarvan de belangrijkste het landschapsontsierende effect en geluidsoverlast zijn. Zeker in het winderige Nederland zou een windmolen op elke straat waarschijnlijk meer energie opleveren dan wij met z’n allen kunnen opmaken, maar is dit wenselijk? Wellicht dat het denken in meer en grotere windmolens stukloopt op de bezwaren er tegen. Maar hoe zit het met technieken om met kleinere windmolens energie op te wekken? De huidige wetgeving voorziet in een aantal beperkende voorschriften die zeer terecht het welzijn en de veiligheid van de direct omwonenden voorop stellen. Maar als er binnen het ecodorp de bereidheid is om te experimenteren met kleinere en experimentele windmolens en hoe je die op natuurlijke wijze kunt integreren in de bebouwing, kun je hier een regelluwe omgeving instellen. Voordeel is dat je op die manier wellicht tot een kleine type windmolen komt die geen geluidsoverlast geeft, niet landschapontsierend is en ook nog eens veilig is. Het is maar een voorbeeld, en misschien niet eens het beste. Maar wij geloven dat de maatschappij gebaat is bij regelluwe omgevingen waar mensen hun (soms zeer afwijkende) ideeën kunnen ontplooien en uitwerken, al dan niet in samenwerking met gerenommeerde bedrijven in bijvoorbeeld duurzame technologie. Vanuit deze plekken kunnen prachtige vernieuwingen tot stand komen die (wellicht na enige aanpassing) ook bruikbaar zijn in de rest van de samenleving. Vernieuwingen die zelfs het verschil kunnen maken tussen een duurzame of een ineenslopende toekomst.

6. De meerwaarde van een ecodorp.

6.1 De meerwaarde.

Voorafgaand hebben wij het nut van het ecodorp genoemd in het kader van de grotere bewegingen in onze maatschappij en de rest van de wereld. Hierna willen wij ons meer richten op de toegepaste meerwaarde van een ecodorp, met name op lokaal of gemeentelijk niveau. Hierbij zullen ongetwijfeld een aantal zaken weer de revue passeren, maar nu vanuit een andere optiek.

6.2 Meewerken aan energieneutraliteit.

Zowel de gemeente Zaanstad als de gemeente Wormerland en Oostzaan hebben de intentie uitgesproken en verwoord om naar energieneutraliteit te streven. Dit is een mooi en belangrijk

streven, maar om werkelijk energieneutraal te kunnen zijn, zijn verregaande maatregelen nodig. En deze verregaande maatregelen kunnen er alleen komen als er onder de bevolking en overheid een bewustzijn is over de absolute noodzaak hiervoor. Op beide gebieden heeft een ecodorp een gunstig effect op deze veranderingen in de maatschappij. Allereerst wordt er een plek gecreëerd waar een aantal mensen daadwerkelijk bezig zijn om energieneutraal te leven. Op die plek kan ook geëxperimenteerd worden met duurzame innovaties of kleinschalige toepassingen van bestaande technieken. Op die manier maakt het ook de mogelijkheden op dit gebied zichtbaar. Zeker als het ecodorp als regelluwe zone of creatieve broedplaats op dit gebied wordt gezien (Zie 6.3).

Ten tweede kan een ecodorp op deze wijze een enorme inspiratiebron zijn voor andere mensen. Enerzijds doordat ze kunnen zien wat de mogelijkheden zijn, anderzijds omdat de mensen van het ecodorp een bepaalde manier van leven en omgaan met de bestaande energiebronnen uitdragen die een duidelijke (alternatieve) voorbeeldfunctie hebben. Doordat de mogelijkheden van een energieneutraal leven inzichtelijk gemaakt worden en met duidelijk zichtbaar plezier worden aangegaan kan een ecodorp op deze manier ook meehelpen om een breder draagvlak onder de bevolking te creëren, voor de ambitie om energieneutraal te zijn. In feite draagt een ecodorp op kleine schaal oplossingen aan voor de grote problemen.

Praktische invulling hiervan zal op verschillende gebieden plaats vinden.

- Toepassen nieuwe en experimentele innovaties op gebied van energieopwekking en energiebesparing. Juist door de kleinschaligheid en het toepassen in bewoond gebied kan er veel kennis vergaard worden die kan leiden tot innovaties op een breder maatschappelijk gebied. Te denken valt aan kleine, experimentele windmolens, energievrije waterzuiveringinstallaties, onderzoek naar hoe begroeiing op gebouwen meewerkt aan energieneutraliteit, werken met gesloten ecosystemen waarin geen input van energie nodig is, nieuwe vormen van energieneutraal bouwen, onderzoek naar hoe je op een bepaald gebied met een bepaald aantal mensen kan leven en werken met een zo klein mogelijke ecologische voetafdruk, experimenteren met alternatieve vormen van energieopwekking, enz.
- Educatiecentrum binnen het ecodorp op dit gebied. (zie verder 6.5.)
- Het geven van workshops, rondleidingen of het houden van presentaties over deze onderwerpen en het (op die manier) delen van de opgedane kennis.
- Samenwerking met duurzame bedrijven en gemeenten. Zowel bedrijven als gemeenten kunnen participeren in het ecodorp en zelf ook gewenst onderzoek aandragen. Te denken valt aan het oprichten van een denktank. (Zie verder 6.10)

6.3 Regelluwe zone.

Als we het hebben over het belang van nieuwe technieken of vormen van energieopwekking of – besparing kunnen wij niet om een regelluwe zone heen. Zoals in punt 5.10 al hebben aangegeven is de hele maatschappij gebaat bij een bepaalde speelruimte op het gebied van oplossingen zoeken voor de bestaande problemen. Binnen het ecodorp kan er ruimte zijn voor sociale en duurzame experimenten. Het geeft ook mensen van buitenaf de mogelijkheid om met een bepaald idee te toetsen aan haalbaarheid.

Daarbij dient de creatieve input van een ecodorp niet over het hoofd te worden gezien. Meestal zijn het toch de meer vrijgevochten mensen die een ecodorp willen opstarten, mensen met een sterke binding met de natuur, een interessante maar niet altijd gangbare visie of met een sterke creatieve inborst. Juist het soort mensen dat prima kan floreren binnen de structuur van een ecodorp, maar in de ‘gewone’ maatschappij uit de toom vallen. Als zij in een ecodorp helemaal tot hun recht kunnen komen, kunnen ze vandaar uit juist een opbouwende en/of creatieve invloed hebben op de rest van de maatschappij. Op deze manier kunnen hele goede

ideeën juist wel van de grond komen die in de gewone maatschappelijke setting hopeloos stranden. Het belang van deze mensen valt moeilijk uit te drukken in harde cijfers, maar het is een feit dat alle grote uitvinders en vernieuwers op sociaal vlak, mensen waren die afweken van de rest. Daar waar zij de ruimte kregen om hun ideeën of visioenen te ontwikkelen zijn er grote maatschappelijke of technische veranderingen ontstaan.

Op deze manier kan de Zaanstreek zich ook weer profileren als een plek waar men in staat is creatief en kundig om te gaan met bestaande (maatschappelijke en economische) problemen en die vernieuwing hoog in het vaandel heeft staan. Wat dat betreft hebben wij een mooie traditie op dit gebied. Juist door het toepassen van regelluwe zones en creatieve broedplaatsen op elk vlak kan de Zaanstreek juist de input krijgen die er nodig voor is om de Zaanstreek als een koploper op dit gebied te laten gelden.

De ministerraad heeft op voorstel van minister Schultz van Haegen van Infrastructuur en Milieu ingestemd met de negende tranche van het Besluit uitvoering Crisis- en herstelwet. Hierbij mogen gemeenten voor duurzame innovatieve projecten afwijken van wet- en regelgeving. Dit betekent concreet dat in Noord-Brabant het project ‘zorgvuldige en duurzame veehouderij’ is gestart en gemeente Boekel een ‘ecodorp’ kan realiseren waarbij de inwoners op duurzame wijze kunnen worden voorzien in hun levensbehoeften.

In Noord-Brabant mag geëxperimenteerd gaan worden in het kader van het project ‘zorgvuldige en duurzame veehouderij’. De verordening Ruimte krijgt in dit geval een verbrede reikwijdte. Daarnaast kunnen de Brabantse gemeenten in de urgentiegebieden afwijken van het Activiteitenbesluit zodat maatwerkvoorschriften kunnen worden opgesteld voor geur en fijnstof. Het ‘ecodorp’ in de gemeente Boekel is een burgerinitiatief om op lokale schaal duurzaam te voorzien in de levensbehoeften van de bewoners. Boekel mag afwijken van het bouwbesluit om de bouw van ecologische woningen mogelijk te maken, en van de wet Milieubeheer voor de plaatsing van miniwindturbines. De gemeente Zwolle wijkt af van het bouwbesluit en bouwt een autarkische recreatiebungalow en theehuis die niet zijn aangesloten op openbare nutsvoorzieningen. De gemeenten Heerhugowaard, Hoorn, Koggenland, Leeuwarden, Ooststellingwerf en Weststellingwerf mogen zonder omgevingsvergunning zonnecollectoren plaatsen, op voorwaarde dat de plaatsing past binnen de reikwijdte van het bestemmingsplan. Ook Spoorzone Delft, Logistiek Park Moerdijk en de gemeente Meerssen mogen experimenteren met een bestemmingsplan met verbrede reikwijdte. Daarmee lopen deze gemeenten vooruit op de mogelijkheden van het omgevingsplan zoals voorzien in het wetsvoorstel Omgevingswet.

Het besluit wordt naar de Tweede Kamer gestuurd voor reactie (‘voorhangprocedure’). Daarna volgt advisering door de Raad van State. Het besluit is een uitwerking van de Crisis- en herstelwet die dateert van maart 2010. De wet biedt de mogelijkheid anders om te gaan met regelgeving en besluitvorming te versnellen vanwege de economische crisis. Ook bevat de wet experimentele bepalingen voor gebiedsontwikkeling, innovatie en duurzaamheid. Hierdoor kan in moeilijke tijden de economische structuur van Nederland worden versterkt.

Praktische toepassing van het idee van regelluwe zones.

- Duidelijke afspraken met gemeenten, maar ook constante terugkoppeling. Hierdoor kan de gemeente zelf ook ervaring opdoen met regelluwe zones, en haar beleid hierover steeds verfijnen. We leven in een tijd dat dit nodig is.
- Met bedrijfsleven en gemeenten een aantal doelen stellen. Zoals het ontwikkelen van kleinschalige en haalbare vormen van energieopwekking en – besparing, of ecologische toetsing van bestaande technieken.
- Sociale innovaties. Juist in de setting van een ecodorp kan er gekeken worden naar de kracht van samenleven. In deze tijd dat mensen steeds meer op elkaar worden

aangewezen is het noodzakelijk dat er ook op dit gebied er een mogelijkheid is om bepaalde ideeën in de praktijk te toetsen. De bewoners van het ecodorp kunnen hun ervaringen en opgedane kennis op dit gebied delen met de rest van de maatschappij en daarin een voorttrekkers rol spelen. Enerzijds door zelf een hechte gemeenschap te vormen en dit te tonen, anderzijds door workshops of begeleiding aan te bieden. Te denken valt aan gesprekken en speelse workshops in wijken waar de sociale cohesie te kort schiet.

6.4 Ecologisch en duurzaam bouwen.

Het belang van ecologisch en duurzaam bouwen wordt in deze tijd breed gedragen, maar zou feitelijk tot norm gesteld moeten worden willen wij werkelijk slagen in een aantal doelstellingen, zoals het energieneutraal willen zijn of de Duurzame Transformatie Opgave waarvoor de gemeenten zich gesteld zien. De meerwaarde van een ecodorp is allereerst dat er hier daadwerkelijk ecologisch en duurzaam gebouwd zal worden. Maar ook dat er hier wederom gezocht kan worden naar nieuwe vormen en technieken. Ook hier is de noodzaak van regelluwte van belang. De meerwaarde ligt ook in het verschil van een ecowijk en een ecodorp (zie 2.2). In een ecodorp is ecologisch en duurzaam bouwen een organisch onderdeel van de gemeenschap. Het huis zal onderdeel zijn van het gehele ecosysteem en daarin enkel een positieve bijdrage aan leveren, bijvoorbeeld door energieopwekking, wateropvang en een kleine ecologische voetafdruk door het gebruik van zoveel mogelijk natuurlijke en lokale grondstoffen of hergebruik van bestaande materialen.

Ook zal er gebruik maken van natuurlijke begroeiing van gevels en/of daken. Alle (groene) planten nemen fijnstof en Co₂. Hoe groter het oppervlakte hoe beter al dient er rekening gehouden te worden met het feit dat als de begroeiing zich op een plek met veel wind bevindt, er minder hechting van fijnstof is. Maar doorgaans kan men uitgaan van wel 40% opname door begroeiing op gevels. Begroeiing op muren is niet nadelig, als het voegwerk maar in goede staat verkeert.

Praktisch gezien betekent dit:

- Het bouwen van energieneutrale, compacte huizen, waarbij een aantal voorzieningen worden ondergebracht in een gemeenschappelijke ruimte. Te denken daarbij valt aan wasvoorzieningen, bibliotheek, ontmoeting- en werkruimten. Bijvoorbeeld een werkplaats waar men met z'n allen gebruik maakt van hetzelfde gereedschap, of een kantoorruimte die door meerdere mensen gebruikt wordt. Hierdoor heb je per persoon minder spullen nodig, omdat je veel kunt delen. Dit scheelt dan weer in de ecologische voetafdruk. In plaats van elk huishouden één wasmachine, kun je overgaan op de aanschaf van één of meer energiezuinige wasmachines voor algemeen gebruik.
- Innovaties aandragen op het gebied van ecologisch en duurzaam bouwen, juist dankzij een regelluwe omgeving.
- Het zoveel mogelijk zelf bouwen van duurzame en energieneutrale huizen en gebouwen, waarbij gebruik gemaakt wordt van zoveel mogelijk lokale materialen en lokale bedrijven. Door een sterke aandacht voor het hergebruik van materialen zal de ecologische voetafdruk aanzienlijk verminderd kunnen worden. Ook hierbij zullen hergebruikte materialen zoveel mogelijk op lokaal niveau betrokken worden.
- Een businesscase vormen voor vernieuwende toepassingen op dit gebied.
- Meewerken aan de Duurzame Transformatie Opgave van de gemeente. Dit geldt met name als er voor een locatie voor het ecodorp wordt gekozen waar al bestaande bebouwing aanwezig is. Één van de mogelijkheden die wordt onderzocht is om het ecodorp te bouwen op een 'zieltogend bedrijventerrein' dat niet meer kan voldoen aan

de oude functie waarvoor het gebouwd is. Samen met gemeenten, (duurzame) architecten en bedrijven kan er gewerkt worden aan een duurzame transformatie van een dergelijk terrein. En hierbij kan weer veel kennis worden opgedaan om soortgelijke gebieden te renoveren in overeenstemming met de Duurzame Transformatie Opgave.

6.5 Inspiratie en educatie.

Het ecodorp wil ook een duidelijke voorbeeldfunctie hebben. Mensen kunnen geïnspireerd raken door een dergelijke initiatief en bepaalde zaken ook toepassen in hun eigen omgeving. Ook voor mensen die zich amper verbonden voelen met de maatschappij of andere groepen kan een bezoek aan een ecodorp net even dat zetje zijn om wel naar die verbinding te zoeken. Eco aan de Zaan kan workshops op dit gebied aanbieden. Maar ook het pure feit dat een groep mensen op positieve wijze bezig is met een manier van leven die recht doet aan mens en omgeving kan al een bron van inspiratie zijn.

Naast inspiratie is er ook de mogelijkheid voor educatie. Binnen een ecodorp kunnen er mensen zijn die oude ambachten in ere houden of op een gezonde manier gewassen telen. Andere burgers kunnen de kunst komen afkijken, jongeren kunnen wellicht een maatschappelijke stage volgen. Maar ook door het toepassen van de nieuwste technieken is het tevens voor bedrijven of andere gemeenten interessant om te kijken hoe het in de praktijk uitpakt.

Praktische uitwerking hiervan:

- Oude ambachten in ere houden, kleine , ambachtelijke bedrijfjes oprichten die een open karakter hebben.
- Educatiecentrum. In feite is het hele ecodorp dit al, maar door het neerzetten van een grotere ruimte kan men daar ook groepen ontvangen, workshops en presentaties geven, en exposities op duurzaam gebied houden. Ook kan dit een plek zijn waar gemeente of (Zaanse) bedrijven iets organiseren, waardoor ze meteen een groen visitekaartje (zie 6.6.) afleveren.
- Lespakketten voor scholen.
- Studiecase voor deze en andere gemeenten. Het kan heel leerzaam zijn om als bestuurders vanaf het begin betrokken te zijn bij het tot stand komen van een ecodorp.

6.6. Visitekaartje van een duurzame gemeente.

Een ecodorp binnen de gemeentegrenzen kan ook fungeren als een groen of duurzaam visitekaartje. Het kan zelfs een reden zijn om de Zaanstreek te bezoeken. Een ecodorp maakt mensen nieuwsgierig naar wat er allemaal gebeurt. Maar andere gemeenten, beleidmakers en bedrijven kunnen geïnteresseerd zijn hoe de toepassing van innovaties op duurzaam, sociaal, economisch en ecologisch gebied in de praktijk uit pakken. Wederom kan vanuit de gemeente ook dat soort mensen of instellingen worden uitgenodigd.

Ook bepaalde oude ambachten, of ecologisch natuurbeheer kunnen het doel van menige excursie zijn. Je kunt stellen dat een ecodorp een bepaalde attractiewaarde heeft. Het sluit daarbij perfect aan bij de Zaanse Schans. Het vult elkaar goed aan, want waar de Zaanse Schans vooral de charme van het verleden bewaard toont een ecodorp juist de praktische en duurzame toepassingen van een ambachtelijke of kleinschalige leefwijze voor deze tijd. Uiteraard kan er ook gekeken worden naar andere markante Zaanse plekken waar een kruisbestuiving met het ecodorp plaats kan vinden. Misschien in combinatie met het industriële erfgoed, het oude Hembrugterrein of Hemmes.

Praktisch gezien kan dit groene visitekaartje er zo uit komen te zien.

- Een gunstige locatie, bijvoorbeeld op het grensgebied van de gemeente, dicht bij een ontsluitingsweg.
- Samenwerking met de Zaanse Schans waardoor beide versterkt worden.
- In samenwerking met de gemeente een programma opstellen waarvoor andere gemeenten, beleidmakers en bedrijven uitgenodigd kunnen worden. In dit opzicht zal het ook interessant zijn om de nationale overheid of de provincie uit te nodigen, zodat de lokale overheid het belang van vernieuwing en regelluwe zones kan aantonen.

6.7 Stimuleren lokale economie.

Zoals wij bij 5.6 en 5.7 al besproken hebben is een veerkrachtige, zelfredzame en duurzame lokale economie van levensbelang. Juist een ecodorp kan het belang hiervan aantoonbaar maken, maar ook een spin in het web van de lokale economie zijn. Door zich daarmee te verbinden op verschillende gebieden:

- Louter werken met lokale ondernemers en materialen lokaal betrekken.
- Het leveren van streekproducten en hierdoor het versterken van de lokale economie en de koolstofvoet terugdringen.
- Workshops organiseren voor lokale bedrijven.
- Presentaties houden in (achterstands)wijken of het begeleiden van sociale processen.
- Mensen begeleiden in het zelf opzetten van kleinschalige, ambachtelijke bedrijven.
- Een voorbeeld zijn in het investeren in de lokale economie. Door businesscases (bijvoorbeeld in samenwerking met bedrijfsleven of gemeente) de winst van dergelijke investering aantoonbaar maken.

6.8 De baten van het groen.

Bij 5.9 is het belang van het groen al besproken. Een ecodorp is misschien wel de meest geschikte manier om dit aan te tonen en inzichtelijk te maken. Zo kan een ecodorp een groter natuurgebied onderhouden, of bestaande agrarische gronden op een ecologische manier beheren. Maar ook zou een ecodorp binnen de bestaande bebouwing gesitueerd kunnen worden. Je zou een ecodorp op die manier kunnen zien als een soort stadspark. Mensen reageren positief op groen in hun directe leefomgeving en onderzoek heeft aangetoond dat een aantal kleinere groene plekken binnen bebouwd gebied meer effect heeft dan één groot park. Ook hier zal het ecodorp dan een voorbeeldfunctie hebben hoe mensen zelf meer groen in hun directe leefomgeving kunnen creëren of hoe ze het bestaande groen kunnen beheren. In zaken zoals groenadoptie en stadstuinbouw kan het ecodorp een duidelijke voortrekkersrol of inspiratiebron zijn.

Praktisch gezien:

- Oude traditionele manieren van landschapsbeheer of landbouw en veeteelt combineren met nieuwe duurzame innovaties op dat gebied. Wederom kan dit ook weer als speeltuin of studiecasse functioneren.
- Het TEEB (zie 5.9) inzichtelijk maken.
- Projecten organiseren op het gebied van groenadoptie en stadstuinbouw.
- Invulling geven aan groene ruimte in of om bestaand bebouwd gebied.

6.9 Werkgelegenheid en re-integratie

Uiteraard biedt het ecodorp ook unieke kansen voor werkgelegenheid, met name wat betreft de mogelijkheden voor mensen uit re-integratie. Mensen met een psychische en verstandelijke beperking kunnen in het gedrang komen vanwege de decentralisaties in het sociale domein

vanaf 2015. Zowel in Zaanstad, Wormerland als Oostzaan bevinden zich zorgboerderijen die zich graag verbinden met ecologische initiatieven en die als klanten mensen met beperkingen hebben. Het ecodorp kan meedenken en meehelpen aan dergelijke instellingen.

Praktisch gezien kan dit vertaald worden als:

- Participeren in het netwerk van mensen die in de zorg werken, zorginstellingen, gemeenten en het arbeidsbureau.
- Stageplekken creëren waarbinnen mensen vanuit de re-integratie kunnen komen werken.
- Samenwerking met nabijgelegen zorgboerderijen.

6.10 Vakantie voor de laagste inkomens.

Een ander idee zou kunnen zijn om in het ecodorp mensen met de laagste inkomens de gelegenheid te bieden voor weinig geld een week te verblijven tijdens de vakantie. Op die manier kunnen gezinnen of alleenstaanden die het anders niet kunnen opbrengen toch genieten van er even uit zijn. Mogelijk dat het verblijf in een ecodorp hen inspireert tot meer zelfredzaamheid of een bijdrage levert aan hun algemene welzijn.

Praktisch gezien:

- Samenwerking met de voedselbank. De mensen die in aanmerking komen voor steun vanuit de voedselbank is ook de doelgroep.
- Één of twee kleinere woningen binnen het ecodorp die geschikt zijn voor dit doel. Deze kunnen het hele jaar door dienst doen als ‘opvang’ voor mensen die op zoek zijn naar nieuwe zingeving of inspiratie op het gebied van duurzaamheid e.d. Ook kan hier een betaalmodel aangeplakt worden dat mensen met een hoger inkomen ook meer betalen. Tijdens de zomermaanden zouden echter de mensen met een lager inkomen voorrang blijven behouden.

6.11 Denktank gemeente.

Eco aan de Zaan wil vanaf het begin met gemeente en bedrijven samenwerken en samen met hen nadenken. Vandaar dat al, voordat er daadwerkelijk gebouwd wordt, er een denktank opgericht kan worden waarin mensen van Eco aan de Zaan, de gemeente, maar ook bedrijven die bezig zijn met duurzame technieken, en andere mensen met expertise of ideeën kunnen samen komen.

Enerzijds wordt er dan gekeken hoe we een ecodorp kunnen realiseren binnen de Zaanstreek, en wat hier voor nodig is op het gebied van regelgeving, vergunningen, ondersteuning, techniek, procedures e.d.

Anderzijds wordt er gekeken hoe men om kan gaan met een regelluwe zone, met verregaande innovaties op duurzaam gebied, en dat soort dingen, dus het wordt hiermee breder getrokken.

Ten derde kan het ook fungeren als een soort bewustwording van wat gaande is en wat nodig is.

Ook kan men een adviesfunctie hebben voor het (duurzame) beleid van Zaanstad en Wormerland en Oostzaan. De denktank zelf kan tevens weer als een visitekaartje voor een vooruitstrevend en duurzame Zaanstreek zijn, die hun verworven expertise deelt met andere gemeenten en initiatieven. (Eventueel kan hier ook een verdienmodel aan worden geplakt.)

Als het ecodorp gerealiseerd is zal de denktank blijven bestaan en mogelijk vanaf dat moment samen komen in het ecodorp. Als tegenprestatie van alle ondersteuning en meedenken, zal het ecodorp de ruimte dan gratis aanbieden.

Zo wordt de verbinding met de gemeente en bedrijfsleven meteen verankerd in het dorp zelf.

6.12 Meewerken aan een gezonde toekomstvisie.

Alle bovengaannde punten hebben misschien één ding gemeen, en dat is dat ze vooral gericht zijn op een gezonde en natuurlijke manier van leven en werken die ook de toekomst voor de komende generaties veilig zal stellen. Alle noodzaak tot verandering zoals die in hoofdstuk 5 en 6 zijn beschreven wordt misschien op dit moment nog niet door iedereen zodanig gevoeld, maar de generaties die na ons komen zullen die noodzaak nog sterker voelen. Als wij het niet voor onszelf doen, doen wij het zeker voor hen. Wij hebben wat dat betreft een verplichting om de wereld zo achter te laten als wij haar aantreffen zodat zij die na ons komen ook grond van bestaan hebben. In ons geval, gezien de grote problemen van deze tijd, hebben wij zelfs de opdracht de wereld beter achter te laten dan dat wij haar hebben aangetroffen.

Binnen deze context zouden we de stad of de gemeenten als één groot ecodorp moeten zien om te vormen. Zodat het een plek is waar energieneutraal, sociaal, ecologisch en met een veerkrachtige lokale economie, geleefd en gewerkt wordt. Een plek waar toekomstige generaties graag verblijven, maar ook kunnen verblijven. Het ecodorp kan meehelpen deze visie voor de toekomst vorm te geven. Niet door allerlei theorieën te bedenken maar door de praktijk te leven en daardoor de pure winst van een dergelijke manier van wonen en werken inzichtelijk te maken.

Praktisch kan dit tot uiting komen door:

- Zelf een ecologische en duurzame manier van wonen en werken neer te zetten en als voorbeeld te zijn.
- Met gemeenten, bedrijfsleven e.d. een denktank te vormen over hoe men de noodzakelijke veranderingen kan toepassen en stimuleren.
- In het hier en nu de grotere lijnen van een sterke lokale economie en een gezonde toekomst neer te zetten

7. De locatie.

7.1 De locatie.

In het bovenstaande hebben wij hopelijk afdoende aangetoond dat er een duidelijk nut en noodzaak is voor een ecodorp. Het antwoord op de vraag waarom is dus beantwoord. Rest de vraag; waar. In dit hoofdstuk zullen wij dieper ingaan op de randvoorwaarden waaraan een locatie moet voldoen, het cultuurhistorische perspectief en de mogelijke locaties.

7.2 Randvoorwaarden.

Er zijn een aantal duidelijke randvoorwaarde waaraan een locatie voor een ecodorp moet voldoen. Hierbij is er een bepaalde wrijving tussen de optimale en gewenste omstandigheden en de praktische mogelijkheden. Gezien het feit dat wij het ecodorp binnen de Zaanstreek willen realiseren zullen wij in veel gevallen geneigd moeten zijn om de optimale en gewenste omstandigheden af te meten aan de praktische mogelijkheden. In het opstellen van de randvoorwaarden proberen wij hier zoveel mogelijk rekening mee te houden.

7.3 De hoeveelheid grond.

Als er op één gebied wel veel frictie is tussen gewenste omstandigheden en de mogelijkheden is het wel de grootte van de locatie.

Allereerst zullen wij die grootte moeten vaststellen. Die is uiteraard afhankelijk van de hoeveelheid mensen die in het ecodorp willen gaan wonen en de voorzieningen die daar bij

komen. Maar omdat een ecodorp geheel zelfvoorzienend wil zijn en in principe alle energie en materialen die het gebruikt wil compenseren op het eigen leefgebied gelden daar ook weer andere rekenmodellen voor. Je moet een ecodorp zien als een ecosysteem op zich. Een ecosysteem waarin mensen wonen en werken en evenveel energie en materialen produceren als zij verbruiken. Het is vrij makkelijk om tijdens de bouw en inrichting van het ecodorp de modernste technieken en installaties toe te passen en de meest duurzame materialen aan te schaffen, maar alles wat je op deze manier in je ecosysteem brengt moet je ook via dat ecosysteem weer compenseren. Als je dit gegeven serieus neemt zul je dus rekening moeten houden met veel invulling van de beschikbare grond voor compensatie en productie.

Je kunt de vraag over de hoeveel grond ook anders stellen, namelijk; hoeveel mensen kunnen op 1 hectare wonen en werken op een manier waarop ze werkelijk duurzaam en zelfvoorzienend zijn, rekening houdend met de compensatie van gebruikte energie en materialen.

Ook zal er in dit gebied dus kleinschalige landbouw moeten zijn en ruimte voor opwekking van energie. Onder punt 6.4 is al aangegeven dat wij met gemeenschappelijke ruimten zoals wasruimte, bibliotheek of werkplaat willen werken. Dus ook hiervoor heb je ruimte nodig. Ook willen wij als ecodorp ruimte bieden voor het ontvangen van mensen of het geven van workshops, lezingen e.d. En dan komen er ook enkele kleine bedrijfsruimten, die bij voorkeur gebruikt worden door meerdere mensen, met name door de bewoners van het ecodorp. Dit alles moet je meenemen in je berekening.

Onze eigen voorzichtige berekeningen komen uit op het volgende:

Op 1 hectare grond kunnen ongeveer 7 (kleine) huishoudens volledig zelfredzaam leven, waarbij er in dat gebied ook kleinschalige landbouw met een zeer bescheiden toevoeging van veeteelt, energieopwekking en het verbouwen van producten ter compensatie van gebruikte materialen zal plaats vinden, alsmede één grotere gemeenschappelijke ruimte en een tweetal kleine bedrijfsruimten. Als men 2 hectaren tot zijn beschikking heeft kan er op die tweede hectare bijvoorbeeld in plaats van die gemeenschappelijke ruimte één bedrijfsruimte meer gebouwd worden of meer grond beschikbaar gesteld worden voor kleinschalige landbouw.

Natuurlijk is dit een summiere leidraad. Er zijn veel situaties op te noemen waarbij er weer andere factoren zijn die het aantal mensen wellicht minder zal worden. Bijvoorbeeld in geval van een locatie in een natuurgebied. Hier zal de nadruk meer liggen op natuuronderhoud en ecologische landbouw vanuit historisch perspectief. Daar zal minder plek zijn voor bedrijfsruimte. Ook kan men denken aan meerdere kleinere locaties die samen een netwerk vormen van één groot ecodorp, maar dit is, ook gezien de ecologische voetafdruk, niet optimaal.

Maar de voorlopige conclusie is een maximum van zeven huishoudens op 1 hectare grond. Op die manier kunnen zij zelfvoorzienend leven op de manier waarop Eco aan de Zaan dat voor ogen heeft met het ecodorp. In dit opzicht is een stuk grond van minstens 2 hectare wenselijk, zodat een groep van 15 tot 20 man daar kan wonen en werken. Uiteraard zullen wij onze plannen kunnen aanpassen als er niet een dergelijk groot stuk voor handen is, maar om werkelijk de meerwaarde van het ecodorp tot uitdrukking te brengen is een groep van een dergelijke omvang wenselijk.

Anderzijds kan er ook weer veel waarde liggen in kleinere leefgemeenschappen die als een soort groene 'stempels', verspreidt in de maatschappij hun invloed uitoefenen en samen één netwerk vormen.

Desalniettemin zou Eco aan de Zaan graag beroep willen doen op een ruimte van minstens twee hectare.

7.4 Situering.

Gezien de wens om ecologisch te leven moet het gebied het liefst beschikken over veel natuur en dus in een natuurlijke omgeving geplaatst zijn. Bestaand agrarisch gebied kan heel goed in aanmerking komen, zeker waar het overgangsgebieden tussen bebouwd gebied en open landschap betreft. Juist een ecodorp kan een zachte schakel zijn in de overgang van de rode contouren en de groene gebieden. Ook kan een ecodorp een daar aangrenzend natuurgebied ecologisch beheren, waardoor er een directe economische winst valt te behalen, de gemeente hoeft geen geld meer te besteden aan het onderhoud.

Ook ligt er (met name bij gemeente Wormerland) de intentie om de agrarische activiteiten in de groene gebieden een meer kleinschalig en duurzaam karakter te geven. Ook binnen deze plannen past een ecodorp perfect aangezien het bij voorbaat kleinschalige en duurzaam te werk wil gaan.

7.5 Bestaande bedrijventerreinen.

Dit alles wil niet zeggen dat het noodzakelijk is dat de locatie zich aan de grens of ver buiten het bestaand bebouwd gebied bevindt. Ook binnen bestaand bebouwd gebied zullen er mogelijkheden zijn. De Zaanstreek beschikt binnen bebouwd gebied echter niet over veel (momenteel beschikbare) locaties die groot genoeg zullen zijn. Maar er kan ook gekeken worden naar oude bedrijventerreinen die niet meer optimaal functioneren. Ook binnen de Duurzame Transformatie Opgave zou een ecodorp realiseren op een leeglopend bedrijventerrein een win-win situatie voor alle gegadigden opleveren. Aangezien dergelijke terreinen ook meestal wel enkele hectare groot zijn, zijn ze dus ook geschikt voor een groter ecodorp. Mogelijkerwijs kan hierbij een ecodorp ook gecombineerd worden met enkele duurzame bedrijven die zich dan waarschijnlijk graag willen vestigen in deze inspirerende omgeving.

Voorwaarde voor het realiseren van een ecodorp binnen een bestaand bedrijventerrein is wel dat er genoeg grond vrijgemaakt kan worden voor groenbeheer en kleinschalige landbouw. Maar dit kan ook bijvoorbeeld door daktuinen aan te leggen of andere toepassingen te bedenken.

Ook kan er voor locaties die genomineerd zijn als toekomstige bouwlocatie gekeken worden of ze voldoen aan de eisen voor een ecodorp. In feite bouwt men daar dan een ecowijk, maar dan meer in de geest van een ecodorp.

Als we naar bovenstaande mogelijkheden kijken is er juist binnen de Zaanstreek vele mogelijkheden om een ecodorp te realiseren.

7.6 Milieuaspecten.

Aangezien men in het ecodorp zelfvoorzienend wil leven en wil voorzien in de eigen voedselvoorziening, eventueel met de mogelijkheden om op die manier ook streekproducten te leveren, dient de locatie dus niet vervuild te zijn. Waar sprake is van locaties met een geringe of gedeeltelijke vervuiling kan er gekeken worden naar de ernst hiervan. Door middel van natuurlijke waterzuiveringsinstallaties, gebruik van Effectieve Micro-organismen of andere ecologische technieken kan een ecodorp dus zelfs een rol spelen in de (natuurlijke) sanering van een gebied. In dit verband kan het ecodorp als zodanig ook weer een rol spelen in het onderzoek naar ecologische manieren van tegengaan van bodemvervuiling. Of het haalbaar is om zelfredzaam te leven op een dergelijke plek kan alleen per locatie en aan de hand van de bestaande vervuiling berekend worden. Uiteraard is bij voorkeur de locatie geheel schoon en slechts in geringe mate verontreinigd.

7.7 Regelluwte.

Er is al eerder over gesproken, maar ook in het kader van het aangeven van de randvoorwaarden waaraan een locatie moet voldoen, moet dit nogmaals uitgesproken worden. Het realiseren van een ecodorp binnen de gemeentegrenzen zal waarschijnlijk niet kunnen zonder enkele aanpassing op het gebied van bestemmingsplannen of regelgeving. Op de locatie waar een ecodorp gebouwd zal worden zal er een dynamische structuur gezocht moeten worden die zowel recht doet aan het karakter van regelluwte en creatieve broedplaats als aan de bestaande bestemmingsplannen en regelgeving. Dat wil niet zeggen dat het ene ten koste moet gaan van het ander. Integendeel, juist door te streven naar een ruimere context voor beiden kan het realiseren van een ecodorp juist bijdragen aan een meer dynamische en eigentijdse benadering van de problemen op het gebied van regelgeving en besluitvorming. Juist in deze tijd van burgerlijke participatie en veranderende werkzaamheden van gemeenten kan het van onmisbaar belang zijn een zone in te stellen waar men in ruimere zijn om kan gaan met de uitdagingen die dit biedt.

7.8 Cultuurhistorisch perspectief.

Past een ecodorp eigenlijk wel in de Zaanstreek? Dat is ook een vraag die wij moeten stellen. Het antwoord moet echter een volmondig ja zijn, gezien het karakter van de Zaanstreek. Allereerst is de Zaanstreek een sterk agrarisch gebied, waar eerder sprake is van kleine, afgemeten gebieden, dan werkelijk grootschalige landbouw. Door het grillige en diverse karakter van de Zaanstreek is er veel afwisseling en aanpassing. Daarnaast zijn de Zaankanters altijd al zeer inventief geweest in het gebruik van de aanwezige gronden en materialen. Het mooiste voorbeeld daarvan is het gebruik van windenergie. Door het grootschalig toepassen van de molentechniek werd de Zaanstreek indertijd het eerste grote industriegebied ter wereld. Hierin was het haar tijd dus vooruit, en juist in deze tijd kan zij weer op haar tijd vooruit lopen door nu juist duurzaamheid en kleinschaligheid tot de norm te verheffen. Een plek als de Zaanse Schans toont aan hoezeer deze inventiviteit het landschap heeft bepaald. Maar ook de vele droogleggingen en verschillende soorten woonkernen tonen aan dat men in de Zaanstreek heel goed is in het landschap naar zijn hand te zetten, zonder de werkelijke waarde daarvan te ondermijnen. Anderzijds is er de grootschalige industrie langs de boorden van de Zaan en op andere plekken die ook aantonen dat de Zaanstreek desnoods het karakter van het landschap opgeeft aan economische groei. Dit laatste is niet perse negatief, omdat het toont dat de Zaankanter soepel is in het vormgeven van zijn wereld. Maar door de huidige nadruk op energieneutraliteit en duurzaamheid zullen wij een tussenvorm moeten vinden tussen industrieel erfgoed en het groene karakter van de Zaanstreek. Daarin past een ecodorp perfect, aangezien het (kleinschalige) bedrijvigheid en (lokale) handel combineert met ecologisch groenbeheer en tuinbouw. In een ecodorp komen alle eigenschappen van de Zaanstreek tot uiting, en niet in de laatste plaats die tegendraadsheid waarom de Zaanstreek bekend is, en wat haar juist zo groot heeft gemaakt.

Praktisch gezien zal er, mocht het ecodorp in de agrarische gebieden gesitueerd worden, gekeken moeten worden hoe met kleinschalige bedrijvigheid en landbouw, alsmede het bouwen van huizen, recht gedaan kan worden aan het Zaanse karakter. Maar gezien de hierboven geschreven karakterschets is dit eerder een logisch gegeven dan een moeilijke opgave. In wezen ligt het ecodorp al vanzelfsprekend in het verlengde van de Zaanse cultuurhistorie.

8. De plannen.

8.1 Mogelijke locaties. Algemeen.

Nu de randvoorwaarden duidelijk zijn en duidelijk is dat een ecodorp juist het karakter van de Zaanstreek eer aan doet en versterkt dienen wij te kijken naar de werkelijke mogelijkheden. Pas als wij die kennen kunnen wij ook de plannen van het ecodorp verder uitwerken en werkelijk zichtbaar maken.

In het zoeken naar mogelijke locaties hebben wij ons gericht op de gehele Zaanstreek, dus op zowel Zaanstad, als gemeente Wormerland en Oostzaan. We hebben gekeken naar de structuurvisie van beide gemeenten en aan de hand daarvan de beschikbare locaties bekeken. We hebben daarbij ons alleen gericht op de locaties die groot genoeg zijn of die om andere redenen interessant zijn voor een ecodorp. Daarnaast hebben we naar andere mogelijkheden gekeken, zoals bestaande, maar slecht functionerende bedrijventerreinen of gebieden die tot particulieren behoren. Aan de hand hiervan hebben wij een aantal locaties gevonden die in aanmerking kunnen komen. Dit wil niet zeggen dat dit de enige mogelijkheden zijn die wij zien. Wij vragen juist aan beide gemeenten om met ons nog verder te kijken naar andere mogelijkheden.

Wij hebben een aantal locaties en mogelijkheden uitgewerkt die naast deze Nut en Noodzaak zullen worden gepresenteerd als zowel aanvulling, als een concrete uitwerking van onze plannen.

8.2 Concrete plannen.

Zoals hierboven al vermeld zullen de concrete plannen aangaande de uitgekozen locaties) apart worden gepresenteerd. Ook zullen we in die plannen, waar nodig, een inrichtingsoverzicht en landschapsinpassing presenteren. De plannen zullen waar nodig verwijzen naar de punten in deze Nut en Noodzaak.

9. Wat willen wij van de gemeente?

Een goede vraag. In de eerste plaats willen we dat de gemeente actief met ons meedenkt en waar mogelijk ondersteunt in het uitwerken en het realiseren van onze plannen. Zoals we in deze Nut en Noodzaak hebben aangetoond hebben wij meerdere gemeenschappelijke belangen bij de komst van een ecodorp. Nog even resumerend zijn dat o.a.:

- Meewerking aan energieneutraliteit en een gezonde toekomstvisie.
- Expertise opdoen m.b.t. nieuwe vormen van regelgeving, duurzame innovaties, het bevorderen van de sociale cohesie, en nieuwe vormen om de lokale economie te versterken en op te laten bloeien.
- Een groen en duurzaam visitekaartje voor de gemeente.
- Mogelijkheden tot re-integratie of opvang van mensen met de lagere inkomens.
- Slecht lopende bedrijventerreinen transformeren tot duurzame oases.

Daarnaast hopen wij op een open en welwillende houding van de gemeente zodat wij samen kunnen zoeken naar nieuwe wegen om dit en dergelijke plannen te kunnen verwezenlijken. En op het vlak van de reeds bestaande regelgeving hopen wij op een versoepeling van bepaalde beperkende procedures. Concreet valt er ook te denken aan het toepassen van de erfpachtregeling mocht de uitgekozen locatie daarvoor in aanmerking komen, of het inzetten (door de gemeente) van hun eigen expertise op alle gebieden die te maken hebben met de verwezenlijking van de plannen.

Dit brengt ons ook bij de factor tijd. In de voorgaande hoofdstukken hebben wij gezocht naar

mogelijke antwoorden op de vraag waar een ecodorp gebouwd kan worden en waaraan deze locatie moet voldoen. Slechts één vraag moet dan nog beantwoord worden; wanneer? Sommige locaties die in aanmerking komen staan op de nominatie van woningbouw voor 2020 of later. Om de bestemming van andere locaties aan te passen voor een ecodorp is mogelijk een lang traject nodig, omdat het door alle lagen van beleidvoering moet gaan, soms ook op provinciaal of nationaal niveau.

Maar gezien de bewezen nut en noodzaak van een ecodorp en het belang van veranderingen in ons maatschappelijk en economisch bestel is het raadzaam om op veel kortere termijn over te gaan tot realisatie van het ecodorp. Deze tijd van noodzakelijke verandering verlangt ook actie en doelmatigheid. We hebben gesproken over de meerwaarde van een ecodorp, zeker gezien de grotere bewegingen in de wereld. Het ecodorp kan een positieve stempel drukken op de transities in de maatschappij. En dat is hard nodig, wil de Zaanstreek zijn intentie om duurzaam en energieneutraal te zijn waar kunnen maken.

10. Conclusie.

Uit al het bovenstaande komt de nut en noodzaak van een ecodorp duidelijk naar voren. In deze tijd van veranderingen, die allemaal voortkomen uit het vastlopen van de grotere economische en maatschappelijke structuur is het onontbeerlijk dat wij gaan zoeken naar kleinschalige oplossingen voor die grote problemen. De waarde van zaken zoals energieneutraliteit, duurzaamheid, sociale cohesie en het versterken van een lokale economie zijn al vastgesteld en verdienen onze prioriteit. We leven in een tijd dat wij niet alleen keuzes maken voor onszelf en op de korte termijn, maar dat wij in feite de toekomst van komende generaties aan het bepalen en daarom is het denken op de langere termijn een absolute vereiste. De rol van een ecodorp hierin is dat het kan inspireren en een educatieve rol kan spelen, het een voorbeeldfunctie heeft maar ook noodzakelijke innovaties op elk gebied (duurzaam, ecologisch, economisch, sociaal en cultureel) kan bewerkstelligen door als creatieve speelruimte te dienen door het 'onbegrensd' toepassen van nieuwe technieken en vormen van bouw en samenleven. Daarnaast is het als een visitekaartje het beste bewijs dat de Zaanstreek, zoals vanouds, weer eens voorop loopt in de ontwikkelingen van deze tijd. In feite is het idee van een ecodorp al sterk verweven in de Zaanse samenleving en het haar omringende landschap. Een ecodorp kan het verschil betekenen tussen de Zaanstreek in een voortrekkersrol of als achterblijver. Het spreekt voor zich dat een ecodorp juist een positief effect heeft op de Zaanstreek als voortrekker rol. Deze tijd vraagt om mensen en gemeenten die deze rol op zich willen nemen. Eco aan de Zaan is daartoe bereid en hoopt de gemeenten van de Zaanstreek dan naast haar te vinden.